

Keuze uit de aanwinsten 1970 van het Rijksprentenkabinet

Tekeningen

NEDERLAND

ATELIER VAN DE MEESTER VAN HET AMSTERDAMSE KABINET
Herhaling van één van de voorstellingen uit het 'Hausbuch' in het bezit van de vorst Truchsess von Waldburg-Wolfegg: folio 11 benedengedeelte, de werken van de Saturnuskinderen. Pen in zwart, 155 × 155 cm. Geschenk van het F. G. Wallerfonds.

PIETER DE JODE, DE JONGE (1606–na 1674). Christus bij Nicodemus. L.o. geannoteerd: M. de Vos. Pen en penseel in bruin, met wit geïsoleerd, 165 × 179 mm. Geschenk van de Erven Mr. P. van Eeghen.

CLAES MOEYAERT (1592–1655). De Arbeiders in de Wijngaard. Zwart krijt, 264 × 399 mm.

ROELANT ROGHMAN (1620–1686). De ingang van het Elisabeth's Gasthuis te Amsterdam. Zwart krijt, penseel in grijs, 161 × 213 mm.

ANTONIE VAN BORSSUM (1629/30–1677). Gezicht te Kleef: de Freudenberg met de erezetel van Johan Maurits van Nassau (het aan de boom opgehangen Johannier Kruis herinnert aan Johan Maurits' verkiezing tot Grootmeester van die Orde in 1652). Pen in bruin, penseel in kleuren, over krijtschets, 203 × 306 mm. Verz. O. G. Garschagen, Amsterdam.

ABRAHAM DE HAEN (1707–1748). Schetsboekje (later gebruikt als kasboekje van een schilder) met topografische tekeningen uit Middeburg, Dordrecht, Hoorn, de

Beemster, Edam, Haarlem. 96 bladzijden, ca. 190 × 170 mm, gebonden in perkament.

ALBERTUS BRONDGEEST (1786–1849). Kasteel op glooiend terrein dat door bomen omzoomd is. Zwart krijt, 273 × 390 mm. Geschenk van de Erven Mr. P. van Eeghen. Behoort tot de ateliernalatenschap die in 1967 in het bezit was van H. A. Rutgers van der Loeff.

JOHAN BARTHOLD JONGKIND (1819–1891). Gezicht aan de Côte Saint-André: een vlak landschap dat door besneeuwde bergen begrensd wordt. Gedateerd: 5 maart 1881. L.o. atelierstempel. Penseel in waterverf en dekverf en een weinig zwart krijt, 145 × 275 mm.

JAN THEODOOR TOOROP (1858–1928). Illustratie *Toen zij er een poosje gezeten had kwam er een groote witte zwaan aanzwenmen*. R.o. gesigneerd en met de annotatie *Aan de poëet en vriend A. Verwey*. Zwart krijt, 195 × 249 mm. Geschenk van het F. G. Wallerfonds.

ISAÏC ISRAËLS (1865–1934). Carnaval. Pastel, 410 × 327 mm. Uit de verzameling Mr. J. F. van Royen, 's Gravenhage. Geschenk van de Commissie voor Fotoverkoop.

FERDINAND HART NIBBRIG (1866–1915). Acht en twintig tekeningen, waaronder studies uit Zeeland (landschap en portret), de Eifel, Algerije, en ontwerpen voor een affiche en voor een gebrandschilderd raam. Verschillende maten en technieken. Geschenk van de heer P. J. Hart Nibbrig te Monte Quiesa.

ROLINE MARIA WICHERS WIERDSMA (1891–1970). Twee tekeningen en vijftien schetsboeken en tekencahiers, merendeels gevuld met figuur- en portretstudies, en landschappen. Potlood, zwart krijt en houtskool, verschillende maten. Gelegateerd door de kunstenaars.

HENRI VAN DE VELDE (1863–1957). Wandelend paar bij zonsondergang (1890). Pastel op roze papier, 234 × 310 mm. Kleurnotities in het Frans. Geschenk van het F. G. Wallerfonds.

HENRI VAN DE VELDE (1863–1957). Twee mannen aan de arbeid onder oude bomen, tegen één waarvan een ladder staat (1891). Zwart krijt, 465 × 475 mm. Afkomstig uit het bezit van de dochter van de kunstenaar. Geschenk van het F. G. Wallerfonds.

ITALIË

AGOSTINO TASSI (1580–1644). Berglandschap met een meer. Pen en penseel in bruin, 105 × 174 mm.

GIAN ANTONIO BURRINI (1656–1727). De gevangenneming van Christus. Pen en penseel in bruin, overschetst in zwart krijt, 412 × 290 mm. Uit de verz. Dr. Einar Perman, Stockholm. Geschenk van de heer P. de Boer en van het Edwin vom Rathfonds.

AMEDEO MODIGLIANI (1884–1920). Portret van Jean Cocteau. Studie voor het geschilderde portret van 1916. Potlood, 421 × 236 mm. Geschenk van het F. G. Wallerfonds en de Commissie voor Fotoverkoop.

FRANKRIJK

SIMON MARMION (overleden 1489) of zijn atelier. Drie miniaturen uit éénzelfde getijdenboek: de Bood-

schap aan de Herders, de Aanbidding der Koningen, de Kruisiging. Gouache, 97 en 102 x 75 mm. (van boven afgerond). Geschenk van de Commissie voor Fotoverkoop.

CLAUDE LORRAIN (1600-1682). De ontmoeting van Aeneas en de zoon van koning Euandros in Latium (Aeneis VIII, 104 e.v.). Voorstudie voor het schilderij van 1675, thans in de verz. Fairhaven. Gesigneerd en gedateerd links beneden: *Claudio fecit Roma 1671* en met een onderschrift ter verklaring van de voorstelling. Pen in bruin, penseel in grijs, 130 x 193 mm. Litt. A. Zwollo, 'Master Drawings' 1970, vol. 8, nr. 3 pp. [272]-[275]. Geschenk van het F. G. Wallerfonds en van de Commissie voor Fotoverkoop.

Prenten

De volgende prenten zijn aangekocht met steun van het F. G. Wallerfonds:

NEDERLAND

ANONIEM (16de eeuw). Twee kleine landschappen. Etsen.

AEGIDIUS SADELER (1570-1629). Kustlandschap met molen, naar Jan Bruegel. Gravure. Wurzb. 103⁸.

HENDRIK HONDIUS (1573-ca. 1649). Twee landschappen naar Matthias Brill, 1613. Etsen. Hollst. IX, 27-31.

CAREL DE HOOGH (ca. 1590-1638). Landschap, 1626. Ets en gravure, eerste en tweede staat. Niet bij Hollstein.

KAREL VAN MANDER III (ca. 1610-1670). Ceres en Stellio. Ets. Hollst. XI, 2.

WILLEM VAN NIEULANDT (ca. 1584-1635). Zes Italiaanse landschappen. Etsen. Eerste staten vóór alle letter.

MARIUS BAUER (1867-1932). Zeven etsen in verschillende staten.

G. W. DIJSSSELHOF (1866-1924). Ontwerp voor 'Kunst en Samenleving' naar Walter Crane. Houtsnede.

G. W. DIJSSSELHOF (1866-1924). Ontwerp voor 'Verzen' van Willem Kloos. Houtsnede.

G. W. DIJSSSELHOF (1866-1924). Ontwerp voor Studentenweekblad 'Propria Cures'. Houtsnede.

ISAÄC ISRAËLS (1865-1934). Halve-maansteeg in Amsterdam. Ets.

THEODOOR J. NIEUWENHUIS (1866-1951). Twee affiches Delftse slolie. Kleurenhoutsneden. Een aantal ontwerpen voor behang.

BELGIË

EDGAR TIJTGAT (1879-1957). Kermisswagens, 1918. Kleurenhoutsnede.

WALTER VAES (1882-1958). Insecten tegen een achtergrond van boederijen. Ets.

DUITSLAND

KARL BLECHEN (1798-1840). Romaanse ruïne. 1826. Ets. Rave 478.

ENGELAND

GRAHAM SUTHERLAND (1903-). Wood End. Ets.

FRANKRIJK

CHARLES FRANÇOIS HUTIN (1715-1776). Het begraven der doden. Ets. Baudicour 7, vóór het nr.

RODOLPHE BRESLIN (1825-1885). Caesar en zijn legioenen. Litho. Neuman 60, Boon 112.

JEAN LOUIS FORAIN (1852-1931). Portret van Ambroise Vollard. Litho. Niet bij Guérin.

PIERRE PAUL PRUD'HON (1758-1823). Ca. 175 gravures en litho's naar Prud'hon, alsmede enkele prenten door hemzelf.

ITALIË

ANONIEM N. ITALIAANS (15de eeuw). 'De Bedelaar', zgn. Tarocchi-prent uit de E-serie. Gravure. Hind I, a.

ANONIEM NAAR ANTONIO CAMPI (toegeschreven) † 1591. Verloving der heilige Catharina en de heilige Philippus. Houtsnede. Nagler, Mon. 1068, 6.

NICOLO DELLA CASA (werkz. ca. 1543/47). Portret van Hendrik II van Frankrijk. Gravure. R.D. 5.

ANDREA MELDOLLA, gen. Schiarone † 1563. Judith doet het hoofd van Holephernes in een zak. Ets en droge naald. Niet bij Bartsch.

GIUSEPPE CALETTI (ca. 1600-ca. 1660). Samson en Dalila. Gravure. B. 4.

FRANCESCO ZUCCARELLI (1702-1788). De wijze en de dwaze maagden naar Giovanni da S. Giovanni, 1728. Ets.

JAPAN

SHUNKOSAI HOKUYEI (1810-1844). De toncelspeler Ichikawa Mori-no-suke. Osakaprent. Kleurenhoutsnede.

KITAGAWA UTAMARO (1753-1806). *Fugen* of De wandelingen in de bloeitijd van de kersbomen. Houtsneden. Uit de collectie van Edmond de Goncourt.

Verder werden aangekocht vier prenten van:

JAN TOOROP (1858-1928).

De nettenboetsters. Droge naald op zink, door de kunstenaar ingekleurd. De pianiste. Droge naald op zink. Vrouw naar de zon kijkend. Droge naald op zink. Vrouw zittend aan het water. Droge naald op zink.

Geschenken

PAUL GAUGUIN (1848-1903). Je vous salue, Marie. Monotype. Anonieme schenking.

JAMES ABBOT MC NEILL WHISTLER (1834-1903). La Fruitière de la rue de Grenelle. Litho. Geschenk van de Mr. Dr. A. Begheyn te Nijmegen.

J. W. PIENEMAN (1779-1853). Nicolaas Pieneman, 4 jaar oud. Ets. Geschenk van de heer R. Wartena, Weesp.

RIK WOUTERS (1882-1916). Huis en tuin in Bosvoorde, vóór de signatuur. Ets. Met opdracht van Rik en Nel Wouters. Geschenk van de heer S. W. F. Keuker, Amsterdam.

JAN VITTEBERG (1886-1963). Een aantal houtsneden en litho's. Geschenkon door de weduwe van de kunstenaar te Beuzekom.

ROLINE MARIA WICHERS WIERDSMA (1891-1970). Twee houtsneden en zes etsen. Gelegateerd door de kunstenaars.

Door Dr. C. D. Verrijp te Helmond werden een aantal 19de eeuwse Franse en Nederlandse prenten

gelegateerd waarvan zijn te vermelden: R. BRESLIN. La Sainte Famille au bord d'un étang. Ets. Neuman 92. AD. HERVIER. Eik bij een poel. W. A. VAN KONIJNENBURG. Watermolen. Ets. W. B. THOLEN. Landschap. Ets. PIETER DUPONT. Bomen aan een sloot. Ets.

L. O. W. WENCKEBACH. Decoratieve houtsnede, 1918.

Een groot geschenk werd ontvangen van de erven van Mr. P. van Eeghen, omvattende negentiende eeuwse Franse zeden- en spotprenten en caricaturen van o.m. de volgende kunstenaars:

HENRY MONNIER
EDME JEAN PIGAL
JEAN GABRIEL SCHEFFER
FRÉDÉRIC BOUCHOT
CHARLES PHILIPON
PAUL GAVARNI
EN VELE ANONIEMEN.

Samenvatting

HET PORTRRET VAN PHILIPPE DE LA TREMOÏLLE DOOR PHILIPPE DE CHAMPAIGNE

DOOR B. DORIVAL

Het Rijksmuseum bezit een ongesigneerd portret, dat wordt toegeschreven aan Philippe de Champaigne (1602-1674) en waarvan men aanneemt, dat het de beroemde dichter Vincent Voiture (1597-1648) voorsteld (afb. 1; cat. 1960, nr. 688 D2). Bij het doorbladeren van het werk van de graveur Jean-Baptiste Humbelot in het Cabinet des Estampes van de Bibliothèque Nationale te Parijs viel me een portret op (afb. 2), die dezelfde persoon leek voor te stellen als het schilderij in het Rijksmuseum. Het verschil in leeftijd en het verschil in techniek in aanmerking genomen, is de gelijkenis opvallend. Een detail, het wratje op de linkerwang, bevestigd de identificatie.

De prent van Humbelot stelt Philippe de la Trémoille voor. Het wapen is dat van een jongere tak van de familie La Trémoille, namelijk van de markiezen van Royan, graven van Olonne, baronnen van Aspremont en heren van Pleslo de Champfreau. De door een markiezenkroon gedekte monogrammen P.L.T.O.A. staan voor Philippe de la Trémoille, comte d'Olonne, baron d'Aspremont.

De familie La Trémoille was tot groot aanzien gekomen door de op het slagveld van Pavia gevallen Louis II (1460-1525), de grootvader van François (1502-1546), die naast de hoofdlijn twee jongere takken voortbracht, die van de markiezen van Royan en die van de hertogen van Noirmoutier. De

eerste markies van Royan was Gilbert, trouw dienaar van Hendrik IV, die zijn trouw niet alleen beloofde door de verheffing van de baronnie van Royan tot markiezaat (1592) en die van Olonne tot graafschap (1600) en door hen de Orde du Saint-Esprit te verlenen (1597), maar ook door hem uit te huwen (1592) aan de dochter van een van de machtigste personen van het koninkrijk, de kanselier Hurault. Uit dit huwelijk werd Philippe geboren, de tweede markies van Royan.

Philippe de la Trémoille geb. 1596 heeft Lodewijk XIII in 1621 en 1625 geholpen tegen La Rochelle door enkele schepen van oorlogsuitrusting te voorzien en heeft zich ook bij andere gelegenheden een fel bestrijder van de protestanten betoond. In 1622 trouwde hij met Madeleine Champrond, enige dochter van Michel Champrond, Seigneur de Hanches. Na haar dood in 1644 hertrouwde hij met Judith Martin, dochter van Ambroise Martin, advocaat-generaal bij het parlement van Rennes. Het behoeft ons niet te verbazen, dat Philippe zijn portret liet schilderen door Philippe de Champaigne, want omstreeks 1630-1635 had de schilder in opdracht van kardinaal Richelieu in de befaamde Gallerij van Beroemde Mannen van het Palais Cardinal het portret geschilderd van het beroemdste lid van de familie, Louis II de la Trémoille. Ofschoon hij had moeten werken naar een portret van Louis II, die in 1525 was gestorven, en het schilderij bestemd was voor een ongunstige plaats boven een deur, had de jonge Champaigne er toch veel succes mee geoogst. Dat succes had hij vooral ook te danken aan zijn ingenieuze oplossing van het probleem om het portret ten voeten uit te schilderen, terwijl de beschikbare ruimte daartoe eigenlijk geen gelegenheid bood. Het schilderij is verloren gegaan, maar een gravure er naar van Zacharie Heince en Thierry Bignon (afb. 4) laat zien, hoe de schilder dit probleem heeft opgelost. Het is dan ook haast vanzelfsprekend, dat Philippe de la Trémoille zich voor zijn eigen portret tot Champaigne wendde, zoals hij dat ongetwijfeld later ook